

Kan du vissla Johanna

Läs en film-handledning
av
Bisse Falk och Malin Lagergren

LÄS EN FILM

Hur kommer det sig att man gör en film, när det redan finns en bok med samma historia? Är det någon skillnad mellan upplevelsen av att läsa en historia och att se på en film?

Projektet Läs en film, vill ge din klass möjlighet att samtidigt arbeta med bok, film och video. Eleverna får en unik chans att lära sig analysera film och bok och se hur medvetet författare och regissörer arbetar för att deras budskap ska nå fram. Syftet med projektet är att vidga elevernas medvetenhet om olika mediers uttryckssätt.

STUDIEHANDLEDNING - Kan du vissla Johanna

- Äter farbror möjligtvis grisfötter? frågar Berra en farbror på ålderdomshemmet i Ulf Starks bok Kan du vissla Johanna. Berra har ingen morfar men vill gärna ha en. Kanske finns det en morfar på ålderdomshemmet, där finns ju fullt av gamla gubbar.

Boken Kan du vissla Johanna är en sorglustig bilderbok skriven av Ulf Stark och illustrerad av Anna Höglund. Den handlar om relationer vuxna/barn och passar barn på lågstadiet.

Men Kan du vissla Johanna finns inte bara som bok. Den är också en film, regisserad av Rumle Hammerich med manus av Ulf Stark.

Vare sig ni startar med att se filmen eller att läsa boken, är det viktigt att utgå från elevernas egna upplevelser och tankar.

Hur var boken?

Låt eleverna läsa boken och sedan, utan att titta i boken, rita en bild av något som de tyckte om eller minns särskilt ur handlingen. Diskutera med utgångspunkt från elevernas egna bilder.

Hur var filmen?

Låt eleverna rita en bild ur minnet från någon scen de minns särskilt eller som gjort starkt intryck. Diskutera med utgångspunkt från elevernas egna bilder. (Filmhandledningen från Svenska Filminstitutet ger också bra ingångar till samtal om filmen)

JÄMFÖR BOK OCH FILM

1. Tiden då historien utspelar sig - Hur vet man när det är?

Det finns en stor skillnad mellan film och bok. En film är alltid exakt i tidsangivelsen, även när den berättar en saga. Ta t.ex. filmen Ronja Rövardotter. Det är en saga, ändå är den tydlig i tidsangivelse med borgen, kläder etc. I boken kan man hålla sig till en mer diffus sagotid.

Är det nutid eller förr i tiden i Kan du vissla Johanna? Kan man förstå det av bara texten eller behövs bilderna i boken också för att man ska förstå det?

Titta t.ex. på filmens inledning, i söndagsskolan och bilden på sidan 3 i boken, där pojkarna gungar bräda med ESSO-cisternen i bakgrunden och den första meningen i texten: En eftermiddag när Berra och jag gungar vår hemmagjorda gungbräda....

Heter man Berra nu för tiden och gör man egna gungbrädor?

Titta på bilarna i filmen och hur de står parkerade

Titta på hur pojkarna är klädda.

2. Hur historien börjar - Varför börjar filmen och boken inte likadant?

I alla historier som berättas måste man börja med att väcka nyfikenhet och låta publiken ana vad historien ska handla om.

Både filmen och boken börjar med att presentera huvudpersonerna. Regissören och författaren skapar en stämning och vill få oss nyfikna.

Ofta finns någon detalj från filmens/bokens början även med i slutscenen.

Det är viktigt att presentera huvudpersonerna och vad det ska handla om i början.

*Får vi veta vilka det ska handla om i början av boken och i början av filmen?
Hur presenteras Berra och Ulf i boken? Titta på bilden och texten på första sidan.*

Hur presenteras Berra och Ulf i filmen? Var är de när filmen börjar? Vad gör de?

När talar Berra om att han vill lära sig vissla? Se sid 20 i boken och motsvarande scen i filmen.

Men i filmen förstår vi det redan från början. Hur då?

Prata om varför boken och filmen inte börjar på samma sätt.

Prata om hur man i en film ofta visar små detaljer i början av historien som i slutet på filmen visar sig ha stor betydelse.

I en bok behöver man inte göra det. Att läsa för många detaljer i början kan vara tröttsamt, därför kan man spara en del till senare i boken när det börjar bli viktigt.

3. Vem berättar?

I alla historier behövs en eller flera huvudpersoner - personer som för handlingen vidare och som allt kretsar kring.

När man läser en bok kan det ibland kännas att man själv är precis som huvudpersonen. När det går illa för den så blir man ledsen. Och när det går bra blir man glad, precis som om det hade hänt en själv.

I boken Kan du vissla Johanna är det Ulf som berättar. Han kallar sig jag, (se första bilden).

Vem berättar i filmen? Hur skulle det ha varit i filmen om det funnits ett jag?

I boken är det Berra som är huvudperson, trots att det är Ulf som berättar.

I filmen är både Berra och Ulf huvudpersoner, hur ser man det?

Hur skulle det ha varit om Ulf hade berättat i filmen?

4. Hur vet man att tiden går?

I boken skriver man tydligt:

sid 7: Nästa dag...

sid 16: Det går flera veckor...

sid 22: tisdag , onsdag, torsdag, fredag...

Men hur vet man när det är nästa dag eller om flera dar eller om flera veckor i filmen?

Titta på filmen. Hur har filmarna gjort för att man ska förstå att tiden går? Leta upp någon scen där det är kväll och i scenen därpå är det morgon. Eller när morfar knackar på hos Berra och säger att de inte har kommit och hälsat på. Då förstår man att tiden gått.

5. Personer - Varför är personerna inte riktigt lika i boken och i filmen?

När man skriver en bok behöver man inte förklara lika tydligt som i filmen, eftersom läsarna kan använda sin egen fantasi. Skriver man en morfar, så kan alla som har träffat en morfar föreställa sig hur morfadern är. Det gör inget om alla inte riktigt föreställer sig morfadern på samma sätt.

I en film måste man visa hur morfadern ser ut och man hör hans röst hur han pratar. Då blir det svårare för publiken att tänka sig att morfadern är den morfar man själv träffat.

För att lära känna morfadern i filmen och tycka om honom måste vi få se lite mer hur han är.

Läs sid 10 i boken där vi möter morfar för första gången och se motsvarande scen i filmen.

Vad får vi veta om morfar i filmen som vi inte kan läsa om i boken?

6. Symboler

I de flesta historier använder sig berättaren av symboler för att säga det han/hon vill säga. Symbolerna får publiken att tänka till och använda sin fantasi och sin erfarenhet. Då blir också historien intressantare. Att lyssna till en historia som är övertydlig är tråkigt och man börjar tänka på annat.

Draken i Kan du vissla Johanna är en symbol för morfadern och hans liv. I början har draken svårt att flyga - precis som morfadern, som har det instängt och tråkigt på ålderdomshemmet. Men när vinden - Berra och Ulf – kommer, lyfter den och blir fri. Slipsarna som draken har till svans symboliserar olika skeden i morfaderns liv.

Varför tror du att Ulf och Berra står med en drake på bokens sista sida?

Titta sen på scenen i filmen där morfar bygger draken. Kan man förstå att draken är morfar?

7. Hur beskriver man utan ord?

I en bok kan man i ord förklara exakt vad som händer.

I boken Kan du vissla Johanna är bilderna tecknade, en morfar är en morfar och en ros är en ros.

När man berättar en historia på film, måste man visa det som händer i bild och ljud. För att publiken ska lära känna en person måste man visa hur den personen fungerar på flera olika sätt.

Om ni läste boken först, tyckte ni att morfar, Tora, Berra och Ulf såg ut som och var som ni hade tänkt er?

Läs sid 7 i boken. ”Där, säger jag. Där kan du hitta din morfar. Där är det fullt av gamla gubbar. Jag pekar på ålderdomshemmet.”

Jämför med samma scen i filmen. I filmen behöver man inte säga vad som pekas på, det förstår man ändå. Hur?

Läs sidan 42 i boken: Men först tar vi en sväng genom Gustavssons trädgård och plockar hans vackraste ros. Jämför med samma scen i filmen. Där är det ingen som säger att rosen är vacker. Hur förstår vi att rosen är vacker och så viktig för Gustavsson?

Vad var likt? Vad var olik?

8. Arbeta vidare

Låt eleverna få prova på att göra en filmscen genom att rita fem bilder som beskriver vad som händer. De skall inte använda några ord alls, varken repliker eller någon som berättar vad som händer.

Om de har svårt att hitta på en egen historia så låt dem visa i bilder hur en pojke/flicka går in i en affär för att köpa en godispåse. När han/hon ska betala har han/hon glömt pengarna hemma...

Ta sen gärna fram videokameran och gör film av bildmanuset.